

כה ע"א

[א] גמ' והא עני הוי, ועוד א"ח א"מ בהמה דקה בא"י - תא"מ.

אור אליהו

עני מרוד ביותר, שהיה לו קב חרובים בלבד מערב שבת לערב שבת, וגם אמרה ההיא שיבכתא בישתא: "ידענא דלית להו ולא מיד".

ומה שכתוב בגירסא שלפנינו: "ועוד אמרו חכמים אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל". לכאורה אינו מובן: א. וכי בשביל שהיו לו דמי אבידה, היה מותר לו לעבור על דברי חכמים, ולגדל בהמה דקה בארץ ישראל. ב. הרי היה יכול לקנות דבר אחר בדמי

[א] בגמ': "ורבי חנינא בן דוסא מהיכן הוה ליה עזים, והא עני הוי, ועוד אמרו חכמים אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל". כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'. אמנם בש"ס של רבינו היו תיבות אלו של "והא עני הוי, ועוד אמרו חכמים אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל" - מחוקות⁶⁴.

ונראה הטעם, שמה שכתוב בגירסא שלפנינו: "והא עני הוי" הוא לכאורה מיותר, שהרי לעיל בסמוך כבר מפורש שהיה רבי חנינא

עזים, והא עני הוי, ועוד אמרו חכמים אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל. אמר רב פנחס מעשה ועבר אדם אחד על פתח ביתו, והניח שם תרנגולין, ומצאתן אשתו של רבי חנינא בן דוסא, ואמר לה אל תאכלי מביציהן, והרכו ביצים ותרנגולין, והיו מצערין אותם, ומכרין וקנה בדמיהן עזים. פעם אחת עבר אותו אדם שאבדו ממנו התרנגולין, ואמר לחבירו בכאן הנחתי התרנגולין שלי. שמע רבי חנינא אמר לו יש לך בהן סימן, אמר לו הן, נתן לו סימן ונטל את העיזין. והן הן עיזי דאייתו דובי בקרנייהו".

וכן כתב בפתח עינים בשם רבינו בצלאל: "ור' חנינא בן דוסא מהיכן הו"ל עיזי וכו' עד דאיתין דובי בקרנייהו - אין זה מהגמרא אלא הוא תוספת מהגאונים. ובכל ספרי כ"י ליתיה. ליקוטי רבינו בצלאל כ"י". וכן בעין יעקב אין את כל הקטע הנ"ל, וכ"כ המהרש"א: "ור"ח בן דוסא מהיכן היו לו עזים כו' - כל זה עד והן הן עיזי דמיייתי כו' מדברי עין יעקב נראה שאינו מלשון התלמוד אלא מפירושים נכתבו בנוסחת הגמרות. גם תקשה דקאמר דמכר התרנגולין והביצים וקנה בדמיהן עזים כו' אכתי תקשי איך קנה עזים בדמיהן והלא אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל. ויותר נכון

ע"א), דקאמר בכ"ד מקומות בית דין היו מנדין על כבוד הרב, ואחד מהן המגיס דעתו כלפי מעלה, ומיייתי מהא דגזרני עליך נידוי דחוני, וגם שם פירש רש"י לפי שהטריח לפני המקום על עסק גשמים לא כך שאלתי כמה פעמים, וכבוד המקום כבוד הרב הוא. וקשה לי הא הכא מפרש טעם אחר לנידוי משום שנים כשני אליהו וכו' נמצא שם שמים מתחלל על ידו, אלמא טעמא משום הכי הוא, ולא מפני שהגיס. ויש לומר הא דמסיים שאלו שנים כשני אליהו, חדא ועוד קאמר, והאי שאלו שנים כו' כמו ואילו שנים, כי הא דתנן בפרק ב' דביצה שאפר כירה מוכן הוא מפרש בגמרא ואפר כירה, ומילתא באפי נפשיה הוא ולא אדלעיל קאי. והכא נמי שאלו כמו ואילו ותרתי קאמר: חייב אתה להתנדות אחד מפני כבוד הרב ועוד שהגיס, ולא משום שאמר לא כך שאלתי אלא משום שנשבע שאינו זו מכאן עד שתרחם על בניך, ועוד מטעם אילו שנים כו'. אמנם לפי הגהת רבינו אתיא שפיר שמפורש בלשון הגמ' שהם שני טעמים.

⁶⁴ הנה לא מצאתי מי שגרס כהגהת רבינו, גם לא בכתי". אמנם מצאנו שיש שלא גרסו כלל את כל הקטע: "ורבי חנינא בן דוסא מהיכן הוה ליה

כז ע"א

[א] גמ' ת"ר כ"ד משמרות - של לויים.

אור אליהו

טובא". ותירצה הגמ': "אלא שתים עשרה מהן ביריחו. הגיע זמן המשמר לעלות חצי המשמר היה עולה מארץ ישראל לירושלים, וחצי המשמר היה עולה ליריחו⁶⁷, כדי שיספקו מים ומזון לאחייהם שבירושלים". והנה לא מצאנו שיהיו ישראלים מסייעים לכהנים שבירושלים, אלא רק זאת מצאנו בישראלים, שיהיו עומדים על הקרבן בירושלים⁶⁸, או שיתכנסו בעריהם ויתפללו שיתקבל קרבן התמיד ברצון⁶⁹.

וכן אין לומר שהכוונה לכהנים, משום שתפקידם של הכהנים הוא להתעסק בהקרבן

האבידה⁶⁵. ונמצא אם כן, לפי גירסא זו, שהגמ' כלל לא תירצה קושיא זו⁶⁶.

[א] בגמ': "תנו רבנן עשרים וארבעה משמרות בארץ ישראל, ושתיים עשרה ביריחו". כך היא הגירסא שלפנינו. אמנם בגליון הש"ס של רבינו הוסיף תיבות "של לויים", והיינו שצריך לגרוס: "תנו רבנן עשרים וארבעה משמרות של לויים בארץ ישראל, ושתיים עשרה ביריחו".

ונראה הטעם, שכן אין לומר שהכוונה לישראלים, שהרי על הברייתא הנ"ל הקשתה הגמ': "שתים עשרה ביריחו נפישן להו

66. ואין לומר שבמה שאמרה הגמ' שרבי חנינא קנה את התרנגולים בדמי המציאה תירצה את הקושיא, והיינו, שכיוון שעסוק במצווה לא גזרו חכמים בכהאי גוונא לא לגדל בהמה דקה, שכבר כתב בגבורת ארי על האפשרות לומר סברא זו: "דאין זה נראה, דאין יפה כח המוצא מכח הבעלים עצמן" (ולכן תירץ במסקנה שגידל אותם במדבר או ביער כנ"ל).

67. כך היא גירסת הלשון השני שברש"י.

68. וכמבואר ברמב"ם (כלי המקדש ו, א): "לפיכך תקנו נביאים הראשונים שיבררו מישראל כשרים ויראי חטא, ויהיו שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבנות, והם הנקראים אנשי מעמד, וחלקו אותם כ"ד מעמדות, כמנין משמרות כהונה ולויה, ועל כל מעמד ומעמד אחד מהן ממונה על כולם, והוא נקרא ראש המעמד".

69. ברמב"ם (שם ב): "בכל שבת ושבת מתקבצין אנשי מעמד של אותה שבת, מי שהיה מהן בירושלים או קרוב לה נכנסין למקדש עם משמר כהונה ולויה של אותה שבת, והרחוקים שבאותו מעמד, כיון שהגיע מעמד שלהן, הן מתקבצין לבית הכנסת שבמקומן".

דברי התוספות שכתוב בעין יעקב, דעזים גופייהו מציאה הוו, והיה הוא שומר אבידה כו' ע"ש בעין יעקב".

65. כן הקשה במהרש"א (הנ"ל בהערה הקודמת). וכן הקשה בגבורות ארי. וכתב לתרץ על פי תוספות שהביא ה"כותב" בעין יעקב: "ומצאתי כתוב שפירשו התוס' הוו ליה הני עיזי אמרו הגאונים מציאה היה ולא נודע לבעלים, והוה ליה שומר אבידה. והטעם שאמרו כן, משום דאמרינן לעיל די לו בקב חרובין, אלמא דלא היה לו מיד, אלו דברי התוס'. משמע דלא גרסינן בגמרא את כל זה מ'ורבי חנינא מהיכן הוו לו עיזי עד והן הן עיזי דאיתי דובי בקרנייהו'" (וכן תירץ במהרש"א הנ"ל).

אלא עדיין קשה, שגם אם נאמר שמצא את העזים, היה לו למוכרם משום איסור גידול בהמה דקה בארץ ישראל, וכתב על זה בגבורות ארי: "ונראה לי דרבי חנינא גדל להני עיזי במדבר או ביער דשרי, וכדתנן בפרק ז' דבבא קמא אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל, אבל מגדלין בסוריא ובמדברות של ארץ ישראל, ובגמרא תניא אבל מגדלין בחורשין פירוש ביערות שבארץ ישראל".